

En intusschen vervolg ik mijn weg door dit land met blijdschap. Straks hoop ik te Polla te zijn. Daar is ook dr. A. Kuyper eens geweest, naar ik hoor. En toen hij aan de ontbijtstafel zat, werd hem door een lief meisje gevraagd: morgen, mister Kuyper, wat lus je?

Ik zal nu maar afbreken, want de tijd loopt af, en het wordt heusch tijd, weer eens wat van me te laten hooren. Ik ben nog lang niet klaar over Grand Rapids. Ik hoop, dat me tijd overblijft voor een nieuw habbellej vóór ik naar Denver (Ds v. Dellen) en vandaar naar Californië vertrek. Mijn hartelijken dank aan Prof. Greijdanus en de anderen, die „De Reformatie” helpen vullen, en die me nog niet hebben getelegrafeerd, dat ze staken, nu de tournee vanwege de vele uitnodigingen nog verlengd is, dank zij het feit, dat de paaschvacantie het mogelijk maakt. O ja, als De Veenhof tijd heeft, moet hij maar eens de dissertatie van Dr. Burggraaf nazien. Hier in Holland (waar ik van Grand Rapids uit een alleraangenaamst bezoek heb afgelegd, en bij De D. Zwier gelogeerd, en met Dr. Danhof gemusiceerd heb) hebben ze me verteld, dat achter de dissertatie van Dr. Burggraaf een stelling staat, volgens welke de onderwijding tusschen inwendige en uitwendige roeping onjuist is. Als dat waar is (en de promotor, Prof. Hepp, zal dan de redactie van die stelling wel hebben overwogen), dan is er voor De Veenhof, die door Prof. Hepp vanwege precies dezelfde stelling beschuldigd is van afwijking van de belijdenis, nog een korreltje troost uit Amerika overgewaaid. Misschien iets voor Perschouw? Ik kan 't toch niet laten, even de leiding van ons blad te beïnvloeden. Maar ik houd nu heusch op.

Neen, toch niet. Ik heb in Holland, waar nog familie woont van wijlen Prof. Ten Hoor, een reeks belangrijke brieven van Davinck gekregen; behorende tot een uitvoerige correspondentie met den toenmaligen Dr. Ten Hoor te Franeker. De familie gaf mij verlof tot publicatie, desgewenscht. Er staan prachtige dingen in; uit Kampen zijn de brieven geschreven. Om stond erin, dat Dr. Kuyper wel eens wat haastig werkte. Toen ik dat zei, heeft Prof. Hepp daarover heel verontwaardigd gedaan.

En nu ben ik toch nog bij Prof. Hepp. Maar dat moet niet. De Mississippi is een mooie rivier, en Amerika is voor mij „an entire block of hospitality”. En ik ben o zoo dankbaar voor de verbintenis van nuttig en aangenaam in deze onvergetelijke dagen.

En nu, allemaal de hartelijke groeten van uw onderdanigen dienaar:

K. S.

Over hetgeen bij de vereeniging in 1892 is overeengekomen.

Het in dit opschrift genoemde jaartal 1892 kan doen vermoeden, dat bedoeld is de vereeniging der kerken uit de Afscheiding en die uit de Doleantie. Deze twee kerkengroepen hebben tot beider vereeniging eene overeenkomst aangegaan, zonder welke die vereeniging toen niet tot stand gekomen zou zijn. Een punt dezer overeenkomst betrof de Theologische School van de Christelijke Gereformeerde Kerk. De Synode van deze kerk bepaalde in 1891: „En eindelijk wat de opleiding tot het leeraarsambt betreft, oordeelt de Synode te moeten handhaven het beginsel, dat de kerk geroepen is, eene eigene inrichting tot opleiding harer leeraren te hebben, ten minste wat de godgeleerde vorming betreft”. Handelingen deser Synode, blz. 104. De Synode van Nederd. Geref. Kerken van 1891 aanvaardde hetgeen hiernede uitgesproken werd. Zij verklaarde, „dat zij genoegzaam neemt met de slotverklaring der Christ. Gere-

formeerde Synode te Leeuwarden, zijnde van dezen inhoud: „En eindelijk wat de opleiding betreft...” (Zie boven. Zij voegt er echter een viertal opmerkingen bij: „Altoos verstaande, dat de bedoeling van deze verklaring niet is: 1o. om het aloude Gereformeerde beginsel van vrije studie te vernietigen; noch ook 2o. om verandering...”)

Daarmede heeft deze Synode van Nederd. Geref. Kerken niet gezegd: „Wij nemen er genoeg mede, dat gij, Christelijke Gereformeerde Kerk, dat beginsel er op nahoudt, doch wij onzerzijds huldigen een ander beginsel; doch: ook wij aanvaarden dat beginsel. Het ging hier toch over eene quaestie van vereeniging van kerken, niet over het vrij laten over en weer van elkanders opinies. Wat zou dit zeggen van genoeg te nemen met zoodanige verklaring hier voor betekenende gehad hebben, wanneer het slechts bedoeld ware als een verlof om voor zich dergelijk beginsel vast te houden. En waartoe dan ook die vier opmerkingen, die ook bedoeld waren als punten of voorwaarden, die aanvaard moesten worden, zou de vereeniging kunnen doorgaan. Beide, die verklaring van de Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk en die opmerkingen van de Synode van Nederd. Geref. Kerken, zijn over en weer bedoeld als voorwaarden, die beiderzijds moesten worden geaccepteerd, zou de vereeniging tot stand kunnen nemen, en die beide als zoodanig zijn aangenomen, en die beide ook maar alleen in dien zin hier betekenis konden hebben. Dat blijkt ook duidelijk uit de verklaring van Dr. A. Kuyper op de Synode te Dordt in 1893: „3. De bepalingen door de Leeuwarder—Haagache Synode(s) over en weer aan elkaar aangeboden, droegen, zoodra zij aangenomen waren, het karakter van een beding, overmits het was een overeenkomst tusschen twee lichamen. 4. Overmits deze overeengekomen bepalingen bedingen waren, teneinde te komen tot zoodanige vereeniging, waardoor de twee lichamen één werden, moesten zij, zoodra de twee één waren geworden, het karakter van beding verliezen. 5. Door dit teloor gaan van het karakter van beding is echter de zaak, die het geldt, niet verzwakt, maar versterkt. Vloeden toch twee groepen van kerken ineen, beide met de betuiging, dat de kerken eene eigene inrichting voor de opleiding van dienaren des Woords moeten hebben, dan zou het alleen bij stuitend bedrog of opzettelijk oneerlijke onderhandeling geweest zou moeten zijn, als men na de vereeniging hetgeen het beding inhield, alsdan niet terugvond als welgefundeerde overtuiging van alle kerken saam”. Art. 76.

Daar spreekt Dr. A. Kuyper, die alle deze onderhandelingen om tot deze vereeniging te komen, niet alleen heeft meegemaakt, maar er zulk een voornaam aandeel in heeft genomen, van eene betuiging beiderzijds, „dat de kerken eene eigene inrichting voor de opleiding van dienaren des Woords moeten hebben”, en zegt hij, dat het stuitend bedrog of opzettelijk oneerlijke onderhandeling geweest zou moeten zijn, als men na de vereeniging hetgeen het beding inhield, alsdan niet terugvond als welgefundeerde overtuiging van alle kerken saam”. Hieruit blijkt wel zeer onjuist wat Dr. H. K. Vellenga schrijft in het „Geref. Kerkblad voor Drente en Overijssel” van 18 Febr. j.l.: „De Synode van de Nederd. Gereformeerde Kerken nam met deze verklaring genoeg, omdat zij, al stemde zij niet in met het door de synode der Christelijke Gereformeerde Kerk beleden en gehandhaafde beginsel, van meening was, dat de vereeniging der beide kerkengroepen niet op deze kwestie mocht afstullen”. Dr. H. K. Vellenga zegt van ge-

noemde Synode: „al stemde zij niet in met het door de synode der Christelijke Gereformeerde Kerk beleden en gehandhaafde beginsel”. Maar Dr. A. Kuyper, die door eigene persoonlijke werkzaamheid aan de onderhandelingen destijds heeft deelgenomen, spreekt van de twee kerkengroepen als „beide met de betuiging, dat de kerken eene eigene inrichting voor de opleiding... moeten hebben”, en van eene „welgefundeerde overtuiging van alle kerken saam”. En niemand op de Synode te Dordt heeft hem op dit punt tegengesproken.

Nu kan men betreuren, dat de Synode van Nederd. Geref. Kerken in 1891 dit beginsel, dat de kerken zulk eene eigene inrichting moeten hebben, heeft aanvaard, en dat op hare aanneming de vereeniging van beide kerkengroepen is tot stand gekomen. En men kan dat onjuist achten, en trachten als in strijd met Gods Woord voor te stellen, om het zoo mogelijk teruggenomen te zien. Maar men mag niet eene foutieve voorstelling geven van wat geschied is, en dientengevolge nu geldt Vgl. ook „De Heraut” van 26 Febr. en 5 Maart j.l.

Evenmin is juist wat Dr. H. K. Vellenga in bedoeld artikel ook schrijft: „Het stond dus zoo, dat de kerken van Afscheiding en Doleantie wilden vereenigen, doch daarbij een verschillende beginsel beleden ten aanzien van de wijze van opleiding tot den dienst des Woords... Hier staan twee beginselen naast elkaar, waarvan één natuurlijk een misverstand moet zijn”. Want het beginsel van „vrije studie” zegt eenvoudig, dat de a. dienaren des Woords vrij zijn en blijven in de keuze van de inrichting hunner opleiding, en dat niemand voor praeparatoir en peremptoir examen en als dienaar des Woords zal worden afgewezen vanwege de plaats en inrichting zijner studie en opleiding. Hij kan zijne opleiding ontvangen hebben aan de Vrije Universiteit, aan eene Rijksuniversiteit, in het buitenland, aan een Roomsche Seminarie, geheel autodidact zijn, dat doet er alles niet toe, als hij maar de noodige kennis en bekwaamheid heeft, en zuiver Gereformeerd van belijdenis is. Maar dat beginsel is nooit een geschilpunt bij de onderhandelingen ter vereeniging geweest. Dat beginsel huldigde de Christelijke Gereformeerde Kerk ook reeds vóór die onderhandelingen, evengoed als de kerken uit de Doleantie. En bij de quaestie van het bezitten der kerken van eene eigene inrichting voor de opleiding ging het er niet over, dat alleen aan die inrichting door de a. dienaren zou mogen worden gestudeerd, en dat allen, die elders hunne opleiding hadden ontvangen en aan andere inrichtingen gestudeerd, afgewezen moesten worden. Terecht schrijft Dr. J. H. Rietberg in „De Wachter” van 24 Febr. j.l.: „Dit heeft de Chr. Geref. Kerk ook nooit gezegd, al had zij haar Theologische School voor de opleiding tot den dienst des Woords. Zij heeft ook toegelaten menschen, die elders gestudeerd hadden, evengoed als zij sommigen op grond van art. 8 der kerkorde toeliet tot het predikambt. Regel was: de opleiding aan de Theol. School, uitzondering: elders studeeren of de weg van art. 8”. En later zegt hij nog: „de kerken uit de Doleantie wilden eerst niets weten van opleiding door de kerk; zij hebben ten slotte dit beginsel aangenomen, zoodat dit gold voor de vereenigde kerken. Over het beginsel van vrije studie is hierbij geen strijd geweest”. Schrijft hij hier: „opleiding door de kerk”, dan bedoelt hij natuurlijk: opleiding aan eene eigene inrichting der kerk. Men leze voorts het artikel van Dr. Rietberg in zijn geheel, en ook dat in het nummer van 3 Maart.

Hier worde ook nog aangehaald wat Dr. A. H. Oussoren schrijft in de „Zeeuwsche Kerkbode” van 24 Febr. j.l.: „Om alle misverstand af te snijden, willen we eerst

POPULAIR-WETEN - [SCHAPPELJKE SCHETSEN]

In Kuyper's Ijn.

II.

Het is, voor wie ook maar eenigszins op de hoogte is met het wetenschappelijk bedrijf heelmaal niet vreemd, dat Dr. Kuyper rusteloos op diepgaand wijsgeerig onderzoek aandrong en om een Schriftuurlijke filosofie zelfs bad.

De „philosophie” immers beheerscht in buitengewone mate alle wetenschappen en allen wetenschappelijken arbeid en allen die zich daaraan wijden. Zij immers handelt over de diepste grondslagen, de beslissende vooroordeelen, het allesbeheerschende uitgangspunt van iedere wetenschap.

Iedere „philosophie” zet een eigen stempel op het wetenschappelijk onderzoek en de wetenschappelijke resultaten van hen die zulk een filosofie hebben aanvaard. Of de beoefenaren der wetenschappen zich daarvan bewust zijn of niet doet aan het feit niets af of toe.

Zeker, er zijn wetenschappelijke werkers, die met klem betoogen van iederen filosofischen smet vrij te zijn. Los van elke filosofische constructie stellen zij hun onderzoek in en formuleeren hun resultaten. Maar zulk beweren is alleen maar een blijk van een groot en gevaarlijk zelfbedrog! Ieder onderzoeker gaat van bepaalde vooroordeelen, zekere grondovertuigingen uit en is innerlijk gebonden aan allerlei opvattingen en inzichten. En naarmate hij zich van deze binding minder bewust is, is hij er meer aan geketend en wordt er sterker door beheerscht.

Het is weer Dr. Kuyper die dit verschijnsel zoo helder heeft gezien en gepeild.

„Aan iedere redeneering”, zoo schrijft hij, „liggen „wijsgeerige gronden” ten grondslag.

Tot de wijsbegeerte behoort onder meer de logica en de „weg der kennis”; en natuurlijk niemand kan in zulk een geding (het gaat over encyclopaedische kwesties — C. V.) redeneeren, of hij komt met deze wijsgeerige wetenschappen, ook al merkt hij het zelf niet, in aanraking.

Het verschil is maar, dat de één dit inzielt, en daarom die wetenschappen bestudeert, terwijl de ander dit niet merkt, en nu eenvoudig praktisch, zonder de noodige kennis van zaken, te werk gaat.

Ook dan is er wel een wijsgeerig uitgangspunt, een wijsgeerige achtergrond, een wijsgeerige grondslag, alleen maar ze zijn niet met bewustheid gekozen, doch slechts „op den tast en op het gevoel af”, als we ons zoo mogen uitdrukken, in gebruik genomen.

Gemeenlijk nu plegen deze laatste betoogers dan aan hen, die wel deze wetenschappen onderzochten, en dus met bewustheid te werk gingen, na te roepen, dat ze in de filosofie verdrinken.”

...

Deze binding aan allerlei wijsgeerige opvattingen, zonder dat men er zich van bewust is, is — om bij eigen huis te blijven — ook bij theologen op te merken.

Vele predikanten zeggen b.v. dat ze zich niet met „de filosofie” bemoeien! Ze werpen zich op „de eenvoudige verklaring der Heilige Schrift” zonder meer. En, zeer naïef, meenen ze in op-rechten gemoede, dat zich tusschen hen en de Heilige Schrift geen enkele wijsgeerige constructie, geen enkel filosofisch schema of voor-

8) „De Heraut”; No. 929; 13 Oct. 1895.

oordeel bevindt. Neen, ze bemoeien zich niet met „de filosofie” — het is alleen maar jammer, dat „de filosofie” zich zoo grondig met hen heeft bemoeid en hen stevig in haar greep houdt.

Ook hier dan weer hetzelfde jammertelijke misverstand. Men hoeft niet lang met dergelijke a-filosofische bijbelonderzoekers te praten of men bemerkt aanstonds, dat allerlei wijsgeerige onderscheidingen en opvattingen een zeer belangrijke rol spelen in denken en redeneeren!

Meestal is het dan zóó, dat het wijsgeerige apparaat waarmee men dag aan dag opereert, opgedaan is in den tijd van de propaedeutische studiën, de eenige periode waarin men — gedwongen — „aan filosofie deed”. Levenslang doen de toen aangeleerde schema's hun invloed gelden. Maar men is zich daarvan niet bewust; men is overtuigd „blanco” te staan tegenover de Heilige Schrift.

Prof. Grosheide geeft in zijn mooie oratie: „De Geschiedenis der Nieuw-Testamentische Godsopenbaring” een interessant en sprekend voorbeeld van dit verschijnsel. Hij schrijft het volgende:

„Er is op het gebied van de Nieuwtestamentische wetenschap sedert het laatst der vorige eeuw heel wat veranderd. Opnieuw is aan den dag getreden, dat de Nieuwtestamentici ten onrechte vaak hebben beweerd, dat ze geheel onbevooroordeeld hun studiën verrichten en dat geen band van eenig theologisch stelsel hen bond. Het is gegaan zooals het meer geschied is: Juist toen op systematisch gebied een gedachte, die lang heerschappij had geoefend, op haar laatste beenen liep, omdat de ongenoegzaamheid ervan werd ingezien, kreeg ze invloed in de wetenschap van het Nieuwe Testament. Op zichzelf heel begrijpelijk. Immers, hoe gaat het in den regel? Vakgeleerden blijven, voor hetgeen niet tot hun vak behoort, doorgaans staan bij hetgeen hun aan de universiteit werd voorgedragen. Wel op hun eigen gebied, niet op een

zeggen, dat de Gereformeerde eeniging voo doen we ooc kerkelijk. D kerken. Maaz tingen in or zit dus het der Kerken. En uit dit niet-Gereform steunen. Or liefhebben. I den student staat dit an al dankl deze twee lijke liefds. omdat we Gereformeer Gereformeer land gezegde meer zulk en dat is op elkander

Verschil

Onder e Koopmans, Callenbach (ijdschrift) Woord wil logische bet niet, wil st aansluiten de leer van het soms o Dit wordt i rijk zijn n kwamen en verantwoor interessan i. Palijs, eene Bo e een artikel P. Scholtes vóór, en w hang van l en het ree deze quass tament, bea niet reden over schep Koopmans tige Sol en Kerk d theologisch tiak, der moet niet ia, of wat aan de or uitlogging? Heilige Sol bla. 31, on openbaring 32: „God b profeten e van Chris Godzelf op ontvangen

ander m schap. E mentici, l logie — doortrokl en wat er beoefends matici d wanie ge van geen Wat Pr zijn aan tuurlijk i worden

Tot du Kuyper's christelij filosofie daarop l actief pr De vra dien in Ongelv toekenis geleverd, generatie met de Zoo s „De C moeilijke gedachte schap n passen. bleot leg ontdekke liche” w

9) A.w